

Wij horen erbij!

Sportparticipatie van dove en slechthorende kinderen en adolescenten in categoriaal en regulier verband

Colenbrander, N. (4045874), De Beer, R. M. (3650685), Janssen, R. B. M. (3513491), Schuring, J. (3707954), Van Blanken, S. (3943968), 2013

Docent: Dr. P. Baar

Tweede beoordelaar: Drs. C. Tijsseling

Cursus: Bachelorthesis (200600042)

Departement Pedagogische Wetenschappen

Instelling: Universiteit Utrecht

Cursusjaar: 2012/2013

Datum: 12 juni 2013

In opdracht van de Koninklijke Nederlandse Doven Sport Bond.

Projectleider: Drs. Jeroen de Groot

Abstract

This study gained insight into the experiences of sports participation from children and adolescents who are deaf or hard-of-hearing (mean age 20.82 years). Eleven interviews with youngsters and three with parents were used for a qualitative data-analysis. Results showed that more deaf and hard-of-hearing sporters play in regular (hearing) clubs than was stated in expectations. It appeared that the trainer/coaches, teammates and the sporter had the most influence on the satisfaction of playing sports. The respondents themselves stated that their hearing impairments did not affect their drop-out but there were several barriers and adjustments that were needed when sporting regular. The most important implication for the KNDSB is to play a more active role in creating awareness among sports clubs, trainers, coaches and teammates about the barriers of hearing impaired or deaf children and adolescents during sports.

Keywords: (deaf) sports club, deaf and hard-of-hearing, sports integration

Dovensport en Reguliere Sportparticipatie

Beleidsmakers in Nederland hechten steeds grotere waarde aan sport (Elling, De Knop, & Knoppers, 2001). Het is voor Nederlandse jeugd gebruikelijk om te sporten. Er is een hoge sportparticipatie onder jongeren binnen de basisschoolleeftijd (Sociaal en Cultureel Planbureau [SCP], 2010). Echter sporten dove en slechthorende kinderen minder dan horende kinderen (Elling et al., 2001; Notté, Kalmthout, & Van Lindert, 2011; Van den Dool, Cevaal, & Van Lindert, 2011; Van Lindert et al., 2008; Visscher, 2000). Bovendien ligt de werkelijke sportparticipatie van volwassenen met een auditieve beperking lager dan door hen gewenst wordt (Van Vliet, 2008). Dit is betreurenswaardig aangezien sport een meerwaarde kan zijn voor personen met een auditieve beperking. Veel jongeren met een auditieve beperking zouden baat hebben bij sport, omdat dove kinderen veelal een slechtere lichamelijke fitheid hebben dan horende leeftijdsgenoten (Ellis, 2001; Visscher, 2000). Tevens hebben zij twee keer zo vaak overgewicht als kinderen zonder auditieve beperking (Kuczmarski et al., 2002). Jeugdsport kan bijdragen aan het leren van eerlijk spel, tolerantie, samenwerking, discipline en solidariteit (Biesta et al., 2001; Buisman, 2004; Rutten et al., 2004). Daarnaast is het goed voor de mentale gesteldheid (Bailey, 2005). Tot slot wordt sport door de overheid gezien als een ideaal middel om sociale integratie te stimuleren (Elling et al., 2001; Ter Haar, 2011; Verweel, 2007).

De Koninklijke Nederlandse Doven Sport Bond (KNDSB) houdt zich bezig met de dovensport in Nederland. Een sportvereniging speciaal voor doven wordt een categorale vereniging genoemd. Een reguliere vereniging daarentegen is gericht op horenden. De KNDSB krijgt signalen binnen dat er steeds meer bij reguliere verenigingen wordt gesport door jongeren met een auditieve beperking (KNDSB, 2010). De KNDSB vraagt zich af waarom deze verschuiving van categoriaal naar regulier lidmaatschap plaatsvindt. De KNDSB wil bovendien graag weten of reguliere sportverenigingen in staat zijn jongeren met een auditieve beperking op te vangen en te laten participeren en of hier genoeg animo voor is, zowel bij jongeren als bij verenigingen. De algemene doelstelling van deze explorerende studie is daarom inzicht verkrijgen in de redenen die personen met een auditieve beperking hebben om categoriaal en/of regulier te sporten. Dit is in samenwerking met onderzoeker Jeroen de Groot (projectleider) die zich vooral zal richten op onderzoek naar het draagvlak bij de sportverenigingen. Met dit onderzoek wordt kennis verkregen in de behoeften die slechthorende en dove kinderen, jongeren en jong-volwassenen hebben ten opzichte van sport zodat in de toekomst hier beter op ingespeeld kan worden. De achtergrondvariabelen betreffen type auditieve beperking en leeftijd. Onder type auditieve beperking vallen slechthorenden, prelinguaal doven en postlinguaal doven. Voor kinderen en jongeren die postlinguaal doof zijn, is het gemakkelijker zich te begeven tussen horenden dan kinderen en jongeren die nooit

gesproken taal hebben gebruikt (Butterfield, 1991). Bovendien is er een groot verschil tussen dove en slechthorende personen. Slechthorenden functioneren in de horende wereld, terwijl doven onderdeel uitmaken van de Dovengemeenschap en lastiger aansluiting vinden bij de horende meerderheid (Reich & Lavay, 2009). Kinderen die slechthorend zijn ondervinden tijdens het sporten of de gymles andere problemen dan dove kinderen. Zo spreken zij geen gebarentaal en zullen zich daarom niet snel aansluiten bij een dovensportvereniging. Ze hebben tijdens de sportinstructie veel last van achtergrondgeluiden (Reich & Lavay, 2009). Sportdocenten vergeten vaak rekening met hen te houden omdat het aan de kinderen niet te zien is dat ze mondelinge uitleg niet hebben begrepen. Misverstanden kunnen ontstaan doordat het lijkt alsof het kind bewust niet heeft opgelet. Vandaar dat in dit onderzoek een onderscheid in doof of slechthorend zal worden gemaakt. De tweede achtergrondvariabele betreft leeftijd. De respondenten zullen kinderen, jongeren en jongvolwassen omvatten. Gebleken is dat kinderen met een auditieve beperking die tijdens de schoolcarrière niet lid zijn geworden van een georganiseerde sportvereniging vaak stoppen met bewegen nadat school verlaten is (Van Lindert, De Jong, & Van den Dool, 2008). De oudere respondenten worden meegenomen in het onderzoek om dit nader te bestuderen.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn maatschappelijk gezien relevant. De resultaten kunnen namelijk bijdragen aan een specifiek en beter afgestemd beleid van de KNDSB ten aanzien van sporten met een auditieve beperking. Het onderzoek is wetenschappelijk gezien relevant, omdat de inzichten omtrent sporten voor personen met een auditieve beperking een bijdrage kunnen leveren aan nieuw wetenschappelijk onderzoek. Tot dusver is namelijk weinig onderzoek gedaan naar de participatie van dove en slechthorende kinderen bij lichamelijke activiteiten (Stewart & Ellis, 2005).

De eerste doelstelling is het in kaart brengen van de feitelijke sportparticipatie van jongeren met een auditieve beperking en hun sportmobiliteit. Dit laatste betreft huidige lidmaatschap bij een sportvereniging en het sportverleden van de respondenten. Hierbij wordt nagegaan waar, met wie en wanneer jongeren met een auditieve beperking sporten of gesport hebben. De laatste jaren is de sportdeelname van jongeren met een auditieve beperking toegenomen. Echter is er ook een toename van horende sporters in sportdeelname, dus relatief gezien is er geen toename (Van Lindert et al., 2008). Ondanks dat veel jongeren met een auditieve beperking regulier sporten (Van Lindert, 2011; Van Lindert et al., 2008) blijft er een groep bestaan die liever sport bij een categorale vereniging (Elling et al., 2001; Stewart & Ellis, 2005). Het blijkt dat 42.9% van de mensen met een auditieve beperking minimaal één uur per week deelneemt aan reguliere sport. Dit terwijl 77% aangeeft te willen deelnemen aan deze vorm van sport. Mogelijk vinden jongere kinderen het prettiger om te sporten met een trainer en teamgenoten die gebarentaal spreken. Dove kinderen nemen voornamelijk deel aan

voetbal, basketbal, judo en hockey (Van Herwijnen, Bange, Van der Fits, & Vermeer, 1991). Niet iedere sport is bij een categorale vereniging te beoefenen. In Nederland zijn er 15 takken van sport voor doven georganiseerd (KNDSB, 2010). Het aantal dovensportverenigingen is de laatste jaren steeds verder teruggelopen. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat personen met een auditieve beperking noodgedwongen regulier sporten (KNDSB, 2010). Een andere mogelijkheid voor deze verschuiving is dat steeds meer kinderen een Cochleair Implantaat (C.I.) dragen en zij zich daardoor minder verbonden voelen met de Dovengemeenschap (De Keyzer, 2008; Wiefferink et al., 2008). Het blijkt dat jongeren in Nederland met een auditieve beperking vaker lid zijn van een sportvereniging in vergelijking met jongeren met een visuele of lichamelijke beperking (Van Lindert, 2011). Verwacht wordt dat kinderen met een auditieve beperking die de gesproken taal als eerste taal gebruiken om te communiceren eerder bij een reguliere vereniging gaan sporten dan kinderen die de gebarentaal gebruiken. Daarnaast wordt verwacht dat slechthorenden eerder voor regulier sporten kiezen dan dove respondenten. Bovendien wordt verwacht dat jongere kinderen eerst kiezen voor een categorale vereniging en oudere kinderen voor een reguliere sport.

De tweede doelstelling is inzicht verkrijgen in de entree en motieven van jongeren met een auditieve beperking binnen categorale en/of reguliere sportverenigingen. Onderzocht wordt hoe, waarom en via wie deze jongeren bij een sportvereniging gekomen zijn. Fysiotherapeuten en peers met een vergelijkbare beperking stimuleren sporten in het algemeen (Elling et al., 2001). Het blijkt echter dat jongeren met een auditieve beperking minder worden aangemoedigd door hun ouders om zich aan te sluiten bij een reguliere sportvereniging dan horende jongeren (Elling & Claringbould, 2005). Door het bestaan van evenementen als de Paralympics blijken mensen met een beperking zich vaker aan te sluiten bij een sportvereniging (Lai, Stanish, & Stanish, 2000). Mogelijk heeft de Deaflympics ook een voorbeeldfunctie voor doven en slechthorende jongeren en sluiten zij zich hierdoor ook aan bij een sportvereniging. Het is echter wel van belang dat ouders hun kinderen stimuleren in het maken van een sportkeuze en dat zij hen informeren over de sportmogelijkheden. Wanneer ouders hun dove kinderen meer ondersteunen is er sprake van een verhoogde kans op sportdeelname en op het bereiken van een hoger sportniveau (Visscher, 2000). Tevens kan aanmoediging van ouders en school ertoe leiden dat dove kinderen een hoger algemeen fitheidsniveau bereiken (Ellis, 2001b in Stewart & Ellis, 2005). Uit onderzoek blijkt dat naast omgevingsstimulansen ook een aantal persoonlijke motieven te onderscheiden zijn om categoriaal ofwel regulier te sporten. Zo zijn er gezondheids-, leer-, sociale-, bewegings-, en prestatie-motieven (Atherton, Turner, & Russell, 2001; Van Herwijnen et al., 1991; Van Lindert et al., 2008). Dove volwassen sporters geven aan dat zij door een betere sociale omgang en betere mogelijkheden tot communicatie

liever bij een categorale vereniging sporten. Voor sporten bij een categorale vereniging gelden voornamelijk de sociale- en gezelligheidsmotieven. Daarentegen geven dove sporters aan dat een hoger algemeen sportniveau wel een reden is om bij een reguliere vereniging te sporten (Atherton, Turner, & Russell, 2001; Visscher, 2000). Voor sporten bij een reguliere vereniging gelden dus voornamelijk leer- en prestatiemotieven. Mogelijk sporten doven bij beide typen verenigingen met verschillende motieven.

Daarnaast zijn er ook kinderen die uitvallen bij een sport. Sportuitval (drop-out) bij een sport hoeft geen negatief signaal te zijn. Kinderen gebruiken 'trial-and-error' om erachter te komen welke sport het meest bij hen past (Wylleman, Knop, Degreeef, Dyck, & Theeboom, 1990). Als kinderen meerdere sporten tegelijkertijd beoefenen en zich besluiten af te melden bij één vereniging heet dit partiële drop-out. Dit komt vaak door een tekort aan tijd om te trainen of door ontevredenheid over de training of coach en een tekort aan competenties. Ook negatieve ervaringen kunnen redenen zijn voor het terugtrekken uit een sportvereniging (Patriksson, 1988).

Niet iedereen is gemotiveerd om te sporten. Jeugd tot 20 jaar die niet sport geeft bijvoorbeeld aan dat ze andere bezigheden hebben of al voldoende lichaamsbeweging krijgen. De ouders van deze niet sportende kinderen geven aan dat hun kinderen niet gemotiveerd zijn (Elling & Van den Dool, 2010). Verwacht wordt dat de jongeren die veel en op een hoger niveau sporten meer steun van hun directe omgeving ontvangen. Bij jongeren die niet (meer) sporten, ontbreekt deze steun hoogstwaarschijnlijk en zullen een voorkeur voor andere bezigheden hebben. Daarnaast wordt verwacht dat kinderen met sociale motieven eerder categoriaal zullen sporten en kinderen met meer leer- en prestatiemotieven bij een reguliere vereniging zullen gaan sporten. Tevens wordt verwacht dat jongere kinderen voornamelijk positief gestimuleerd worden door ouders om te sporten terwijl oudere kinderen meer positieve stimulatie ervaren van peers. Aanvullend wordt verwacht dat de mate waarin kinderen stimulatie van hun ouders ervaren om te sporten overeenkomt met de mate waarin hun ouders zelf zeggen dat ze dit doen. Als laatste wordt verwacht dat degenen die uitvallen bij een sportvereniging dit doen na negatieve ervaringen. Een voorbeeld van een negatieve ervaring is pesten.

De derde doelstelling is inzicht krijgen in de motivatie van jongeren met een auditieve beperking om te gaan sporten in categoriaal en/of regulier verband. Motivatie wordt volgens het ASE-model geoperationaliseerd. Via dit model is het mogelijk om gedrag van personen met een auditieve beperking te analyseren en voorspellen (Damoiseaux, Van der Molen, & Kok, 1993). Er kan een analyse worden uitgevoerd naar de gedragsdeterminanten *attitude*, *sociale invloed* en *eigen-effectiviteit* (Brug, Van Assema, & Lechner, 2007). De determinant *attitude* verwijst naar de visie van iemand op sport. *Sociale invloed* heeft betrekking op wat anderen vinden en doen wat betreft sport. *Eigen-effectiviteit* verwijst naar het vertrouwen in eigen kunnen. Uit deze

gedragsdeterminanten komt een gedragsintentie voort, welke echter niet altijd om wordt gezet in sportgedrag. Voor sportgedrag zijn namelijk vaardigheden vereist. Bovendien kunnen barrières aanwezig zijn (Damoiseaux, Van der Molen, & Kok, 1993).

Binnen de *attitude* zijn verschillende aspecten te onderscheiden. Allereerst is er de houding die jongeren hebben ten aanzien van sportgedrag, welke positief of negatief kan zijn. Daarnaast speelt de beschikbare kennis van jongeren omtrent sporten een rol. Dove jongeren zijn soms niet op de hoogte van het bestaan van categorale sporten (Stewart & Ellis, 2005). Een derde aspect van attitude is de zogenaamde uitkomstverwachting. Dit zijn specifieke opvattingen die aan sportgedrag verbonden kunnen worden. Zo vindt de één sporten gezellig en de ander niet. Ook de afweging van de voor- en nadelen die sport met zich meebrengt heeft invloed op de attitude van jongeren. Een laatste aspect van de attitude betreft de ervaring die jongeren hebben met sporten. Het blijkt namelijk dat vroege, positieve ervaringen met sport van belang zijn voor deelname aan sport op latere leeftijd (Van Herwijnen et al., 1991). Tevens blijken negatieve sportieve ervaringen redenen te zijn om niet te sporten (Elling & Van den Dool, 2010).

De tweede determinant is *ervaren sociale invloed*. Dit is de visie van de omgeving over sport. De *ervaren sociale invloed* bestaat uit vier theoretische kenmerken. Allereerst is er een directe invloed van anderen op het sportgedrag van een persoon met een auditieve beperking. Daarnaast kan sportgedrag van de omgeving dienen als voorbeeld, ook wel 'modeling' genoemd. Bovendien hebben mensen in de omgeving een verwachting ten opzichte van sportgedrag. Als laatste is er de mate waarin een persoon zich laat beïnvloeden door verwachtingen van anderen. In de dovensport wordt op regelmatige basis samengekomen en krijgen kinderen rolmodellen gepresenteerd die zij niet tegenkomen in de horende maatschappij. Als zij waarde hechten aan de verwachtingen van deze rolmodellen is de kans groot dat zij hieraan gaan voldoen.

Een andere determinant van het sportgedrag is volgens het ASE-model *eigen-effectiviteit*. Dove jongeren hebben een lagere *eigen-effectiviteit* op het gebied van sport dan horende jongeren (Visscher, 2000). Dit heeft een negatieve invloed op participatie in reguliere sportverenigingen. Door de minderheidspositie die dove kinderen en jongvolwassenen hebben in de horende maatschappij worden zij vaak als minderwaardig behandeld op een reguliere sportvereniging. Daarentegen vervalt deze minderheidspositie tijdens dovensportactiviteiten en dat werpt op sociaal vlak zijn vruchten af (Stewart, 1991). Dove kinderen kennen geremde groei van cognitieve, motorische, sociaal-emotionele en taalvaardigheden. Ontplooiing in deze gebieden is van belang omdat het kan bijdragen aan het plezier in lichamelijke activiteiten, sportdeelname en een gezonde levensstijl. Tekortkomingen kunnen daarentegen leiden tot inactief gedrag en geringe participatie in sportactiviteiten met horenden (Hartman,

Houwen, & Visscher, 2011). Wanneer dove personen participeren binnen een categorale vereniging kunnen zelfidentiteit, zelfvertrouwen en zelfverzekerdheid vergroot worden (Stewart & Ellis, 2005). De bovengenoemde determinanten voorspellen het gedrag van een persoon. Echter kunnen *externe variabelen* zoals leeftijd, geslacht en de mate van gehoorbeperking deze gedragsdeterminanten beïnvloeden. Afgeleid van deze drie gedragsdeterminanten is de gedragsintentie. Deze intentie voorspelt het beoogde sportgedrag. *Vaardigheden en barrières* bepalen echter of deze intentie daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Een tekort aan vaardigheden bij dove kinderen en jongeren is te vinden in een verminderd vermogen voor balans of evenwicht (Gayle & Robertha, 1990; Rajendran, Roy, & Jeevanantham, 2012). Hier kunnen zij hinder van ondervinden tijdens het sporten. Ook hebben zij relatief gezien een mindere snelheid van voortbewegen (Visscher, 2000). Als laatste is het in reguliere sport lastig om te communiceren met horende teamgenoten, scheidsrechters en tegenstanders (Reich & Lavay, 2009; Stewart & Ellis, 2005).

Barrières zijn externe variabelen die het sportgedrag negatief kunnen beïnvloeden. Deze factoren kunnen ervaren worden als hinderend in het uitvoeren van het sportgedrag. Praktische en financiële factoren kunnen een belemmering vormen met betrekking tot het sporten (Notté et al., 2011). Een praktische factor kan het ontbreken van een sportvereniging in de buurt zijn. Daarnaast is een andere praktische factor dat gehoortoestellen of C.I.'s tijdens het sporten niet altijd kunnen worden gedragen vanwege mogelijke schade bij zweten of in contact komen met water (Atherton et al., 2001). Als laatste voorbeeld van een praktische factor is dat dove kinderen moeilijk kunnen communiceren met horende teamgenoten, omdat zij meestal geen gebarentaal spreken. Eveneens zijn kinderen met een auditieve beperking eerder geneigd om zich terug te trekken dan om aanvullende uitleg te vragen omdat zij niet als dom willen overkomen (Reich & Lavay, 2009). Een voorbeeld van een financiële factor is het ontbreken van financiële middelen voor vervoer of lidmaatschap (Ter Haar, 2011). Verwacht wordt dat dove en slechthorende jongeren belemmeringen ervaren in het regulier sporten en dat daardoor sporten op een reguliere sportvereniging voor hen niet altijd naar hun zin is. Verwacht wordt dat zij een positieve houding hebben ten aanzien van sporten, omdat zij in het algemeen echter graag een sport willen beoefenen. Vanwege het beperkte aanbod van categorale sportgelegenheden en de onvolledige mogelijkheid om te participeren in sociale situaties bij reguliere verenigingen, wordt verwacht dat de jongeren veel praktische barrières zullen ervaren in het sporten in verenigingsverband. Daarnaast wordt verwacht dat kinderen met negatieve sportervaringen minder sporten dan kinderen met positieve sportervaringen.

De vierde doelstelling is het in kaart brengen van de mate en aard van sportintegratie voor doven bij reguliere sportverenigingen. Sportintegratie kan allerlei

vormen aannemen (Elling et al., 2001). Bij minimale integratie mengen sociale groepen nauwelijks samen in sport. Zo spelen horende gescheiden van auditief beperkten. Dit terwijl gemengde teams of clubs met verschillende sociale achtergronden in competitie tegen elkaar spelen. Bij directe integratie bestaat een team uit de combinatie van horenden en auditief beperkten. In het Nederlands sportbeleid wordt directe integratie van verschillende sociale groepen door de overheid gestimuleerd. Afgevraagd kan worden of directe integratie wel voordelig is voor beide partijen. Er is weinig bekend over de vriendschapsvorming tussen mensen van verschillende sociale groepen door sport (Elling et al., 2001). Voor reguliere sporters heeft het weinig voordelen om samen te spelen met iemand met een beperking. Rekening houden met de beperking van een teamgenoot impliceert dat er niet gelijkwaardig kan worden gespeeld. Toch kan competitieve integratie voordelig zijn. Zo kan een negatief stereotype beeld over sporten met kinderen met een auditieve beperking verdwijnen (Atherton et al., 2001).

Daarnaast krijgen kinderen tijdens sporten zowel de mogelijkheid om te oefenen met sociale rollen als ervaring op te doen met groepsinteracties (Biesta et al., 2001; Buisman, 2004; Rutten et al., 2004). Echter wordt er vaak zonder gehoorapparatuur gesport (Preisler, Tvingstedt, & Ahlstrom, 2005; Stewart, & Ellis, 2005). Hierdoor zou het lastig kunnen zijn om te communiceren met horende teamgenoten, scheidsrechters of tegenstanders (Stewart, & Ellis, 2005; Reich, & Lavay, 2009). Een gevolg van moeilijke communicatie is onvolledige participatie in het spel (Stewart & Ellis, 2005).

Het blijkt dat veel sportaanbieders gemotiveerd zijn om mee te werken aan geïntegreerd sporten voor jongeren met een auditieve beperking. Op dit moment beschikt echter slechts 25% van de sportaanbieders over voldoende kennis van dove en slechthorende jongeren (Cevaal, Van Lindert, & Romijn, 2012). Verwacht wordt dat dove kinderen meer communicatie problemen aangeven als ze regulier sporten, zonder C.I. of gehoorapparaten, dan slechthorende kinderen en jongeren. Zij die meer communicatieproblemen vermelden zullen de integratie minder positief ervaren. Verder wordt verwacht dat slechthorenden eerder direct integreren in reguliere teams dan doven. Verwacht wordt dat teamgenoten binnen reguliere verenigingen weinig rekening zullen houden met hun dove of slechthorende teamgenoot. Als laatst wordt verwacht dat trainers van reguliere verenigingen nog onvoldoende kennis hebben hoe ze rekening kunnen houden met jongeren en kinderen met een auditieve beperking en dit daarom niet genoeg zullen doen.

De vijfde en laatste doelstelling is het in kaart brengen van mogelijke wensen en verlangens van de doven en slechthorenden op het gebied van sport en lid zijn van een vereniging. Hiermee hopen we implicaties te kunnen geven voor de KNDSB.

Methode

Respondenten

Interviews werden afgenomen bij kinderen met een auditieve beperking en bij drie ouders ter beantwoording van de doelstellingen. Aan deze studie namen 11 kinderen en jongvolwassenen deel (6 vrouwen, 5 mannen, gemiddelde leeftijd 20.82 jaar, standaardafwijking 6.54 jaar). Zeven van hen waren doof en vier slechthorend. Zes van hen sportten regulier, twee categoriaal, twee categoriaal en regulier en één respondent deed niet aan sport. De ouders werden meegenomen in dit onderzoek zodat een vergelijking kon worden gemaakt tussen hun perspectieven op sport en het perspectief van hun kind. Deze ouders waren allen sportend bij een reguliere sportvereniging. Ze hadden een gemiddelde leeftijd van 43.67 jaar en een standaardafwijking van 2.08 jaar. De respondenten waren op een selecte wijze benaderd via een sneeuwbalsteekproef (Baarda, De Goede, & Teunissen, 1997). De populatie was namelijk moeilijk te vinden.

Open interview

Door middel van kwalitatief onderzoek konden onderzoeksproblemen in of van situaties, gebeurtenissen en personen beschreven en geïnterpreteerd worden naar aard en eigenschappen (Baar, 2002; Baarda et al., 1997). Er was gekozen voor een open en explorerende benadering waarbij cross-sectioneel onderzoek was uitgevoerd. Er werd gebruik gemaakt van open interviews. Doordat zowel ouders als kinderen in het onderzoek werden betrokken werd aan het triangulatieprincipe voldaan. Hierdoor werd zowel de betrouwbaarheid als de interne validiteit van het onderzoek gewaarborgd. Kwalitatief onderzoek was bij het onderwerp sportparticipatie van kinderen met een auditieve beperking van belang omdat er nog maar weinig over bekend was. Het open interview kon als kwalitatief onderzoekstechniek worden gebruikt om de subjectieve ervaringen van kinderen met een auditieve beperking wat betreft sporten te meten.

Het open interview startte met een korte gespreksintroduktie zodat de volgende onderwerpen duidelijk waren aan het begin van het interview: de duur van het interview, de aankondiging van het onderwerp, de anonimisering van de onderzoeksgegevens en de opname van het interview. Tevens was er ruimte voor vragen. Des te minder onduidelijkheden er waren voor de respondent, des te groter de betrouwbaarheid van het interview werd. Bij doelstelling één tot en met vijf werden zowel kinderen als ouders ondervraagd middels een topiclijst. De topiclijst van de ouders werd afgeleid van de topiclijst van de kinderen. De topics bevatten een aantal open vragen waarop werd doorgevraagd in het geval nog niet duidelijk was wat een respondent precies bedoelde. De doelen van het onderzoek waren geoperationaliseerd aan de hand van een vijftal topics. Deze waren als volgt: (1) achtergrondinformatie van de sportloopbaan (o.a., demografische gegevens, lidmaatschap sportvereniging, frequentie); (2) entree en motieven om te gaan sporten; (3) ASE-model uitvragen (o.a., attitude, ervaren sociale

invloed, eigen-effectiviteit en vaardigheden en barrières); (4) sportintegratie (o.a., communicatie en omgang met teamgenoten en trainers) en (5) wensen en verlangens (o.a., hun kijk op wat zou moeten verbeteren). De topics zijn aan de hand van een literatuuronderzoek tot stand gekomen. Om de betrouwbaarheid te vergroten werd elk topic afgerond met een samenvatting ter verificatie van het antwoord.

Procedure

Alvorens de respondenten werden benaderd, werden deskundigen geraadpleegd over het werkveld en de doelgroep zodat de doelstellingen scherp konden worden gesteld. Zo werd gesproken met een medewerker van de KNDSB, een werknemer van Auris en Kentalis en een projectleider van Special Heroes. In het kwalitatieve onderzoek was dit de eerste fase van exploratie en afstemming op het onderzoeksveld.

De respondenten werden door de onderzoekers benaderd via de sneeuwbalmethode. Hiervoor werd gekozen omdat sportende kinderen en jeugdigen met een auditieve beperking moeilijk te bereiken bleken. Allereerst werd geprobeerd respondenten te werven via scholen. Echter was het moeilijk om toestemming te krijgen van verschillende besturen van overkoepelende organisaties van de scholen. Daarnaast werd geëist dat alle interviewers een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) inleverden. Hier was echter niet genoeg tijd meer voor. Uiteindelijk werd een aantal respondenten in gebarencafés en sportverenigingen benaderd om hun medewerking te verlenen aan het onderzoek. Zij kregen een brief uitgedeeld met daarin het email-adres van de onderzoekers. Als de respondenten mee wilden werken, konden zij een email naar hen sturen en werd er een afspraak gemaakt. Daarnaast werd aan de al benaderde respondenten gevraagd of zij dove of slechthorende kennissen hadden die mee zouden willen werken aan het onderzoek. Op deze manier werden ook respondenten verkregen.

Er was sprake van de expliciete schriftelijke toestemming. Voordat door de respondenten toestemming werd verleend om mee te werken aan het onderzoek werden zij op duidelijke wijze en schriftelijk geïnformeerd over het voorgenomen onderzoek. Hierbij werden aard en doel van het onderzoek duidelijk gemaakt. Bij respondenten onder de 16 jaar werd expliciet en schriftelijk toestemming gevraagd aan de ouders. Ook de ethische procedures werden in acht genomen. Er was sprake van deelname op vrijwillige basis en de resultaten werden geanonimiseerd. Namen van respondenten en eventueel genoemde personen of scholen werden gefingeerd.

De interviews vonden bij de respondenten thuis of op de Hogeschool Utrecht of Universiteit Utrecht plaats en de duur van de interviews was gemiddeld 38 minuten. De interviews werden voornamelijk door twee onderzoekers afgenomen om elkaar te controleren en aan te vullen. De onderzoekers waren drie bachelorstudenten en twee pre-masterstudenten van de studie Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht.

Daarnaast was er tijdens de interviews vaak een tolk aanwezig ter ondersteuning van de communicatie met het kind of de jongere. De tolken werden via de onderzoekers of via de respondenten zelf benaderd. De interviews werden met een voicerecorder opgenomen en verbatim uitgewerkt om de betrouwbaarheid te waarborgen.

Kwalitatieve analyse

Middels een kwalitatieve analyse-methode werd het onderzoek uitgevoerd. Dit hield een complex proces in waarin in fases werd gewerkt en deelanalyses plaatsvonden om de tussendoelen te bereiken.

De verbatim uitwerkingen werden volgens de kwalitatieve analyse methoden van Baar (2002) en Boeije (2010) geanalyseerd met het computerprogramma Nvivo10. Door middel van inductieve coderingstechnieken konden exploratieve kernlabels worden gevormd die het inhoudelijk rendement van de analyse ten aanzicht van de doelstellingen weergaven. Om de betrouwbaarheid en validiteit van de kwalitatieve analyse te waarborgen werkten de onderzoekers samen en beoordeelden ze elkaars werk. Bovendien werden in elke fase van deze analyse labels opgesteld zodat zoveel mogelijk kon worden behaald uit de afgenomen interviews. De labels bestonden uit woorden die de inhoud van een tekstpassage weergaven. Tevens waren de gekozen labels zo veel mogelijk gebaseerd op de letterlijke uitspraken van respondenten. Hiermee werd geprobeerd de interne validiteit te waarborgen.

Resultaten

In deze resultatensectie worden de belangrijkste resultaten per doelstelling besproken. Tijdens de analyse zijn kernlabels ontstaan welke het inhoudelijk rendement van dit onderzoek weergeven. Deze kernlabels zijn cursief weergegeven in de tekst en zijn aangevuld met citaten van respondenten. Ook zijn drie ouders geïnterviewd waarvan citaten in de resultatensectie te lezen zijn. Deze studie is kwalitatief en gericht op het beantwoorden van de doelstellingen. Als de bevindingen van 27% of meer van het totaal aantal respondenten overeenkomt kan aangenomen worden dat ze geen uitzondering zijn. Er is gekozen voor 27% omdat het dan om drie personen gaat en de aanname daarom genoeg draagvlak heeft. Deze bevindingen kunnen niet worden gezien als een feit maar meer als draagvlak voor hoe vaak een bepaalde perceptie ondersteund wordt.

Feitelijke sportparticipatie. In de resultaten van doelstelling één werd de feitelijke sportparticipatie van de respondenten in kaart gebracht. Van de 11 ondervraagde respondenten waren acht prelinguaal doof (73%) en drie slechthorend (27%), waarvan één prelinguaal doof met een C.I.. Drie van hen (27%) sporten momenteel niet bij een vereniging, de overige acht (73%) respondenten wel. Opvallend was dat op dit moment vijf respondenten (45%) twee sporten tegelijk uitoefenen. Twee respondenten (18%) sporten momenteel alleen bij een categorale vereniging, vijf (45%) spelen momenteel alleen bij een reguliere vereniging en één (9%) respondent speelt

momenteel categoriaal en regulier. In het verleden hebben twee (18%) van de huidige reguliere sporters ook categoriaal gespeeld. Twee (18%) van de op dit moment categoriale sporters hebben in het verleden ook regulier gespeeld. De twee jongere respondenten (18%) hebben beiden alleen regulier gespeeld. De respondenten die categoriaal sporten zijn, op één na (36%), allemaal begonnen met regulier sporten voordat ze categoriaal erbij gingen doen of ernaar zijn overgestapt. Opvallend was dat de sportmobiliteit vrij hoog is bij de sporters. Zes respondenten (54%) hebben drie of meer sporten gedaan in hun sportloopbaan. Een ander opvallend gegeven was dat de drie respondenten (27%), die op hoog niveau sporten of dit hebben gedaan, jong waren toen ze begonnen met sport. Zij lieten minder sportmobiliteit zien. Concluderend kwam naar voren dat de meerderheid van de prelinguaal doven (55%) die sporten dit doen bij een reguliere vereniging. De twee slechthorenden (18%) hebben gesport of sporten regulier. De respondent met een C.I. was begonnen met sporten bij een categoriale vereniging. De takken van sport die werden beoefend waren voetbal, hockey, volleybal, watersport, judo, dansen en tennis.

Entree en motieven. Doelstelling twee ging over het in kaart brengen van entree en motieven voor sportparticipatie. Over hoe de entree naar een sportvereniging verliep gaven alle respondenten (100%) aan te zijn gevraagd of gemotiveerd door vrienden of kennissen. Daarnaast gaven vijf respondenten (45%) aan dat zij vrienden of familie hadden die hun aanmoedigden om bij een sportvereniging te gaan. Ook noemden zes respondenten (54%) dat zij zelf initiatief hebben genomen om aan een sport te beginnen. Dit is mogelijk omdat de meerderheid van de respondenten meerdere sporten heeft gedaan of bij verschillende verenigingen is begonnen. Er waren drie globale motieven om te participeren in sport namelijk *persoonsgebonden motieven*, *sportgebonden motieven* en *verenigingsgebonden motieven*. Bij persoonsgebonden motieven werden voornamelijk beweeg-, ontspannings-, prestatie-, gezondheids- en sociale motieven genoemd. Een beweegmotief zoals hieronder werd genoemd door zowel slechthorende als dove respondenten.

Dat je lekker een uur kan bewegen. En daarna lekker moe en uitgeput zijn, dat is wel prettig. [slechthorend, uitvaller, 21 jaar].

Drie dove respondenten (27%) gaven aan sport puur als ontspanning te zien. Voor de slechthorenden gold voornamelijk dat zij sporten om plezier te hebben. Bovendien bleken prestatiemotieven een rol te spelen bij auditief beperkte ondervraagden. Een dove respondent zei:

Iedereen dacht dat ik niet kon voetballen omdat ik doof ben. [doof, regulier, 26 jaar].

Zowel doven als slechthorenden gaven aan te sporten om meer vaardigheden te ontwikkelen en beter te worden. Opvallend was dat de dove respondenten geen

gezondheidsmotieven noemden om te sporten. Daarentegen gaven slechthorenden aan dat sporten gezond is en je op die manier voor je lichaam kan zorgen. Zowel ouders van dove en slechthorende kinderen gaven aan dat sporten belangrijk is omdat je kan bewegen en sociale contacten op doet:

Het is belangrijk om in een team te sporten, qua solidariteit ook. Maar het is ook gewoon goed voor je ontwikkeling om met anderen te sporten. [ouder van een slechthorende respondent, regulier, 10 jaar].

Er werden weinig sportgebonden motieven genoemd door de respondenten. Eén dove respondent (9%) gaf aan te zijn gaan waterpoloën vanwege de combinatie team- en watersport. Een ander sportgebonden motief, genoemd door een slechthorende respondent (9%), is de mogelijkheid om te bewegen op muziek.

Verenigingsgebonden motieven die meespeelden bij de keuze om te gaan sporten waren een goede communicatie, de gezelligheid en lid moeten zijn om mee te mogen doen aan de Deaflympics. Een reden die door twee dove respondenten (18%) werd genoemd om aan te sluiten bij een categorale vereniging is de goede communicatiemogelijkheden binnen de vereniging. Er werd gesproken van een 'netwerk van doven':

Maar stel, dat je toch moet kiezen, dan zou ik toch voor doven kiezen. Omdat ja, dat is echt een netwerk. Dat is makkelijk. [doof, categoriaal, 20 jaar].

Opvallend was dat door geen enkele slechthorende respondent over communicatie werd gesproken bij de keuze om wel of niet deel te nemen aan sport. Gezelligheid bleek daarnaast alleen bij dove respondenten mee te spelen in de keuze voor een vereniging. Zo werd aangegeven dat gezelligheid bij een vereniging belangrijker is dan sporten op een hoger niveau.

Het is wel een lager niveau, maar daarvoor zit ik er niet bij. Ik zit er voor de gezelligheid bij. [doof, categoriaal, 20 jaar].

Eén dove respondent (9%) gaf aan zich te hebben aangesloten bij een categorale vereniging omdat dit verplicht was om mee te mogen doen aan de Deaflympics. Drie ouders (100%) van geïnterviewde respondenten gaven aan het belangrijk te vinden dat hun kind sport. Een belangrijk motief om hun kind deel te laten nemen aan een sport bij een reguliere vereniging, genoemd door een ouder van een slechthorend kind (33%), was dat het kind later ook in de horende maatschappij terecht komt.

Hij komt uiteindelijk in de maatschappij, in een horende omgeving terecht.

[ouder van een slechthorende respondent, regulier, 10 jaar].

Er werden ook motieven gegeven om niet te gaan sporten of om daarmee te stoppen. Persoonsgebonden motieven hierbij waren moeilijkheden in communiceren en gepest worden. Eén slechthorende respondent (9%) gaf aan geen goede binding te kunnen maken met horende sporters vanwege de communicatiebeperking.

Als ik nu terug zou kijken denk ik misschien dat het deels wel meespeelde, dat ik gewoon niet zo goed een binding kon maken met mijn collega-sporters [...] omdat ik gewoon niet zo goed kon communiceren. [slechthorend, regulier, 22 jaar].

Twee dove respondenten (18%) gaven aan dat de communicatie lastig was binnen een reguliere vereniging. Genoemd werd dat gesprekken niet gevolgd konden worden omdat iedereen door elkaar sprak. Opvallend was dat een dove respondent juist aangaf geen gesprekken te kunnen volgen binnen een categorale vereniging omdat daar iedereen door elkaar gebaarde. Pesten bleek ook een rol te spelen. Zo zei een slechthorende respondent te zijn gestopt met dansen omdat hij gepest werd. De vraag is of dit met zijn auditieve beperking te maken had en in hoeverre dit dus een persoonsgebonden motief is om te stoppen met sporten. Eén ouder (33%) van een doof kind gaf aan dat hun kind uitgevallen is bij een sportvereniging omdat hij gepest werd.

Hij wist niet wat hij er mee aan moest. Van hoe moet ik dat dan communiceren.

[ouder van een dove respondent, G-team bij een reguliere vereniging, 22 jaar].

Hieruit blijkt dat, naast het pesten, de communicatiebeperking een rol kan spelen bij sportuitval.

Sportgebonden motieven die door respondenten werden aangegeven om niet deel te nemen aan sport was angst. Angst werd genoemd door zowel dove als slechthorende respondenten. Een dove respondent gaf aan bang te zijn voor de balk bij turnen. Een respondent noemde angst om een bal tegen zijn C.I. te krijgen. Dit is ook onder andere een reden waarom deze respondent uitgevallen is.

Verenigingsgebonden motieven om te stoppen met sport waren de afstand tot de categorale vereniging, het voortdurend gewisseld worden en het lage niveau bij de categorale vereniging. Door zowel dove als slechthorende respondenten werd aangegeven dat de afstand naar de categorale vereniging meespeelde bij de beslissing om te stoppen met sport. Een argument dat werd genoemd is:

Het is meer gedoe, je moet verder weg. [slechthorend, uitvaller, 21 jaar].

Een dove respondent gaf aan steeds gewisseld te worden en veel op de bank te zitten, waardoor hij gestopt is. Door zowel een dove als een slechthorende respondent werd aangegeven te zijn gestopt met sport vanwege het lage niveau binnen de categorale vereniging. Dat komt overeen met de aanname dat kinderen met leer- en prestatie-motieven bij een reguliere vereniging zullen gaan sporten.

Nou ja, dat paste niet echt bij me. Dat was een ander niveau dan ik speelde. Dan ging het allemaal wat moeilijker. Dus toen had ik zoiets van nou, laat maar. Ik ga wel naar een andere vereniging. [slechthorend, categoriaal en regulier, 24 jaar].

Geconcludeerd kan worden dat er verschillende motieven gelden om te gaan sporten en dat de entree via verschillende wegen verloopt.

Attitude. Doelstelling drie ging over de attitude van de respondenten tegenover sportparticipatie bij categorale en reguliere vereniging. De meest genoemde aspecten van attitude wat betreft sport gingen over *houding, uitkomstverwachtingen* en *ervaring*. Veel genoemde negatieve houdingen bestonden uit het niet fijn vinden van lichamelijk contact en agressieve- en gevaarlijke aspecten van sport. Houdingen zoals hieronder genoemd werden genoemd door zowel doven als slechthorenden.

Met voetbal haal je elkaar onderuit en je hebt dan lichamelijk contact hè? Daar hou ik niet zo van en met volleybal heb je dat minder [...] Voetbal, als ik daarnaar kijk dan worden ze onderuit geschopt en dan denk ik: oh wat gaat het er hard aan toe. [doof, niet-sporter, 22 jaar].

Positieve houdingen die naar voren kwamen waren het prettig vinden van contact met anderen en graag willen winnen. Een reactie van een uitvaller luidde als volgt:

Ik vind het wel jammer dat ik gestopt ben, want ook gewoon als kind, sporten is wel een uitlaatklepje. [slechthorend, regulier, 22 jaar].

De respondenten hadden voornamelijk de uitkomstverwachting dat het sporten gezelligheid en sociale contacten met zich mee zou brengen. Respondenten, die zowel bij een categorale als een reguliere vereniging gesport hebben, deelden de ervaring meer sociale contacten te hebben bij de categorale verenigingen. Dit is conform de verwachting.

Bij de horende ging ik eigenlijk meteen naar huis, want daar had ik niks aan. Ook qua communicatie had ik daar niet. Dus ik ging meteen weg. Maar bij de dovenzwemclub, daar blijf ik wel heel lang hangen, en ook douchen na de wedstrijd en gewoon gezellig met iedereen gebaren. Dan kunnen we urenlang met iedereen lekker sociaal doen, lekker gebaren. [doof, categoriaal en regulier, 19 jaar].

Daarnaast waren er ook dove en slechthorende respondenten die het bij reguliere sportverenigingen qua contacten prima naar hun zin hebben. Opvallend was dat zowel dove als slechthorende respondenten, die sporten bij reguliere verenigingen, de communicatie niet als een probleem beschouwden. Op de vraag "Hoe vind je het om met horende kinderen te sporten" werd geantwoord:

Ja leuk, want ik ken ze heel goed en ik ben er ook al wel aan gewend. [doof, regulier, 10 jaar].

Twee dove respondenten (18%) gaven aan het jammer te vinden dat het niveau bij categorale verenigingen lager ligt.

Bij een dovenclub word ik gewoon helemaal gek. Het niveau is zo laag! En er zitten ook van die mensen bij, die kunnen nog maar net zwemmen, maar die

kunnen niet echt poloën. Daar kan ik me heel moeilijk aan aanpassen. Ik heb dat geduld niet. Ik wil gewoon kunnen knallen en dan denk ik echt van: Kom op weetje. En dat gaat dan echt super traag. [doof, regulier, 33 jaar].

Ervaren sociale invloed. Ervaren sociale invloed was geoperationaliseerd naar *modeling, directe invloed van anderen, verwachting van omgeving en de mate waarin je je laat beïnvloeden*. Mogelijk is er onderscheid in ervaren sociale invloed ten aanzien van het type sportvereniging waarbij de respondent sport. Modeling vond vooral plaats door de invloed van het gezin en van vrienden op sport. Drie, zowel dove als slechthorende respondenten (27%), gaven aan de sport te gaan beoefenen die gezinsleden ook beoefenen.

En toen ben ik twee jaar gaan fitnessen. Toen ging ik naar de middelbare school, ben ik met mijn ouders mee gaan fitnessen. De hele familie ging zowat op fitness, echt m'n neefjes en nichtjes, ooms en tantes. Dus gingen we met zijn allen op fitness. [slechthorend, regulier, 22 jaar].

Regelmatig hadden respondenten vrienden die ook sporten, wat geleid heeft tot sportparticipatie bij dezelfde club als waar de vriend sportte.

Mijn huisgenootje hier die wou een team opzetten en die heeft aan mij gevraagd of ik mee wilde doen. [doof, categoriaal, 20 jaar].

Directe invloed van anderen was in twee gevallen (18%) afkomstig van ouders en in drie gevallen (27%) van vrienden. Eén dove respondent (9%) werd door school gestimuleerd om te gaan sporten.

Op het internaat wel hoor. Kom op jongens jullie moeten zo gaan sporten! Zeiden ze dan tegen mij. [doof, niet-sporter, 22 jaar].

Alle geïnterviewde ouders (100%) gaven aan sport belangrijk te vinden en hun kind hier ook in te stimuleren.

Wij hebben hem wel altijd gestimuleerd van je moet gaan voetballen. Nu zeggen we dat ook wel want hij wordt steeds een beetje gezetter, van je moet meer aan je conditie doen. [ouder van een dove respondent, G-team bij een reguliere vereniging, 22 jaar].

Ouders vonden het over het algemeen goed dat hun kind sport, of het nu bij een categorale of een horende vereniging is. Er was één uitzondering (9%) waarbij angst bestond over de reactie van ouders wanneer verteld zou worden dat er gesport werd bij een reguliere vereniging.

Maar ze mogen niet weten dat ik in het horende team speel, wel het slechthorende team. Dat ik bij het horende team speel, houd ik geheim [...] anders krijg ik weer commentaar ofzo of dan ben ik afgeleid. Dat ze misschien zeggen van doe maar niet, blijf maar thuis. [slechthorend, zowel categoriaal als regulier, 24 jaar].

Eigen effectiviteit. Eigen effectiviteit was geoperationaliseerd naar in *eigen effectiviteit over het sporten, over de persoonlijkheid en over het lichaam*. Mogelijk is er onderscheid in eigen effectiviteit ten aanzien van het type sportvereniging waarbij de respondent sport. Er werden aanzienlijk meer positieve eigenschappen genoemd dan negatieve, hoewel naar beide werd gevraagd.

Dus we hebben toen een oefenwedstrijd gespeeld en toen ben ik heel belangrijk geweest voor het team en de trainer had toen zoiets van oh, dat gaat wel goed.

En toen heb ik een basisplek verdiend. [doof, regulier, 26 jaar].

De positieve en negatieve uitingen lagen zeer verspreid over de dove en slechthorende respondenten. Eén ouder (33%) gaf aan het vooral belangrijk te vinden dat haar kind in beweging is. Bij persoonlijkheid was het opvallend dat twee respondenten (18%) aangaven zich onzeker te voelen op de vereniging. Een reactie van een slechthorende respondent luidde:

De meeste sportgenootjes hebben bijvoorbeeld in de kleedkamer heel veel lol maar ik was altijd heel erg teruggetrokken. Van oeh, geen idee wat er allemaal gebeurt. Spannend allemaal een beetje. Ik volg het allemaal niet. [slechthorend, regulier, 22 jaar].

Enkele dove respondenten (18%) gaven aan beter gebruik te maken van hun ogen ten opzichte van horende sporters.

Vaardigheden. Vaardigheden was geoperationaliseerd naar *communicatieve vaardigheden* en *lichamelijke vaardigheden*. Mogelijk is er onderscheid in vaardigheden ten aanzien van het type sportvereniging waarbij een respondent sport. Vier (57%), van alle dove respondenten, en twee (50%), van alle slechthorende respondenten, gaven aan door hun gehoorbeperking communicatieproblemen te ondervinden op de vereniging. Anderen gaven aan het meeste wel mee te krijgen of erg goed in het team opgenomen te zijn waardoor vrijwel altijd hulp wordt aangeboden. Eén ouder (33%) bevestigde de communicatieproblemen van haar zoon op de vereniging.

Ik denk dat hij niet weet wat hij mist. [ouder van een dove respondent, G-team bij een reguliere vereniging, 22 jaar].

Eén andere ouder (33%) gaf aan de tolk via welke zijn kind communiceert erg belangrijk te vinden.

Die tolken zijn zo belangrijk voor ons. Ik kan dat niet genoeg benadrukken. Ik weet dat tolken helemaal niet zoveel worden ingezet. Ik vind dat zo ongelooflijk, ik snap dat niet, ik snap dat niet. Het is zo cruciaal. Je moet het wel aanvragen, het kost wel werk. Sommige ouders sturen mij ook, nou de tolk hoeft niet te komen tijdens gymnastiek of tijdens handvaardigheid en dan denk je als ouder hoeft niet, maar net wat jij zegt, het zijn die kleine momentjes voor de gezelligheid. [ouder van een dove respondent, regulier, 10 jaar].

Er werd door vier (57%), van alle dove respondenten, genoemd dat zij problemen ondervonden bij het bewaren van evenwicht. Bovendien zeiden enkele respondenten dat werd gezegd dat doven minder longinhoud hebben dan horende personen. Hier werden echt geen problemen bij ondervonden. Bovendien is dit niet wetenschappelijk bewezen. Het is nog de vraag of de positieve of negatieve effectiviteit van jongeren kan worden toegeschreven aan interne of externe attributies.

Drempels. In doelstelling vier werd de integratie van sporters in kaart gebracht. De feitelijke integratie is al weergegeven in doelstelling één. Hieronder worden de ervaren barrières besproken. Dit waren de *omgang met trainer, aanpassingen, communicatie* en *omgang met teamgenoten* zijn. Daarnaast waren er *verschillen tussen categoriaal en regulier sporten*. De respondenten waren over het algemeen *tevreden over hoe de trainers of coaches met hen omgaan*. Ongeveer de helft van de doven en slechthorenden (45%) die categoriaal of regulier sporten gaven aan dat de auditieve beperking de communicatie bemoeilijkt en zeiden het prettig te vinden als de trainer duidelijk spreekt. Aangegeven werd dat in een groepsgesprek niet alles gevolgd kon worden. Een doof persoon uit de jongste leeftijdscategorie gaf aan het een prettige oplossing te vinden wanneer de trainer hem na een groepsgesprek apart neemt en bespreekt wat er in het groepsgesprek gezegd is. Door 36% van de respondenten werd gezegd dat het zeer verschillend is of een trainer of coach zich aanpast aan de auditief beperkte persoon. Zo vergat een trainer meerdere malen zijn gezicht naar de slechthorende toe te draaien waardoor liplezen niet meer mogelijk was en hierdoor niet werd begrepen wat er verwacht werd. Een ouder van een respondent gaf aan dat de mate van rekening houden door een trainer waarschijnlijk afhangt van hoeveel een trainer over doofheid weet. Deze ouder probeerde de coach bij de doofheid van zijn kind te betrekken door er veel over te vertellen, waardoor de coach zich realiseerde wat hij moest doen of kan veranderen. Ongeveer 73% van de respondenten vonden dat hun teamgenoten voldoende rekening met hen hielden. Een slechthorend persoon vertelde dat hij met zijn horende teamgenoten kan praten en niemand eigenlijk merkt dat hij slechthorend is. Een andere respondent gaf aan:

Ik wil gewoon dat ze mij behandelen als ze iedereen behandelen. [doof, regulier, 33 jaar].

Het was opvallend dat, ondanks dat de meerderheid (73%) van de respondenten tevreden is over de omgang met de teamgenoten, vier reguliere sporters en twee niet-sporters (55%) in het verleden communicatieproblemen hebben ervaren met teamgenoten. De teamgenoten vergaten dan duidelijk te spreken of betrokken de persoon in kwestie niet bij het gesprek.

Aan het begin was iedereen toch wel zegmaar nieuwsgierig en toen probeerden ze met mij te communiceren maar na een aantal weken hebben ze daar geen zin meer in. [doof, categoriaal, 19 jaar].

De meeste respondenten zijn tevreden met hun team als het gaat over het sociale aspect. 'WhatsApp', een berichtenapplicatie voor mobiele telefoons, blijkt een veel gebruikt communicatiemiddel te zijn buiten het sporten om. Er waren echter ook enkele respondenten die moeilijk contact konden maken met hun teamgenoten. Ongeveer de helft (45%) van de respondenten gaf aan dat er aanpassingen zijn in de vorm van aantikken, herhalen, zwaaien of met water spetteren als er iets werd gezegd of als ze moesten stoppen. Twee slechthorenden en een doof persoon (27%) vertelden dat er voor hen geen aanpassingen hoeven te worden gedaan. Daarentegen vertelde de moeder van de dove respondent dat er wel aanpassingen gedaan worden en dat haar kind dit zelf misschien niet als hulp ervaart.

Andere kinderen helpen hem ook wel eens die tikken hem aan als er gefloten wordt. [ouder van slechthorende respondent, regulier, 10 jaar].

Opvallend was dat een respondent vertelde dat bij de Deaflympics geen visuele aanpassing gedaan worden en er gewoon gefloten wordt.

Slechts één doof en één slechthorend persoon (18%) maakten gebruik van een tolk tijdens het sporten. Dit was vooral voor het sociale gedeelte van sport. De respondenten die geen tolk gebruiken tijdens het sporten vertelden dat ze dat niet nodig vinden en alles kunnen begrijpen zonder tolk. De vader van een respondent vertelde echter:

Je kunt denken, het is wel duidelijk en ik ken de spelregels, maar het is nét snap je? Het zijn die kleine momentjes voor de gezelligheid. [ouder van een dove respondent, regulier, 10 jaar].

Een dove respondent gaf aan dat het uitmaakt of je een teamsport of individuele sport beoefent. Als hij teamsport doet wordt er gebruik gemaakt van een tolk, vooral voor het sociale gedeelte. Bij een individuele sport hoeft dat niet, vertelde hij. Een ouder van een respondent is van mening dat een tolk niet nodig is en dat het prima gaat zonder. Echter vertelde deze respondent later in het interview het jammer te vinden dat haar kind vrij weinig mee kreeg van wat er werd besproken in het team. Negen respondenten (82%), waarvan er zeven regulier sporten, gaven aan dat er vooral visuele aanpassingen worden gedaan. Hierbij kan gedacht worden aan zwaaien, wijzen, vingers opsteken, lampen aan en uit doen of simpele afgesproken gebaren. De helft van de respondenten had ook te maken met verbale aanpassingen in de vorm van rustig praten en duidelijk maar niet overdreven articuleren.

Een respondent die op dit moment lid is van zowel een reguliere als categoriale

vereniging, en op deze manier verschillen tussen de twee soorten verenigingen goed kan opmerken, zei:

Bij de horenden gaat het om het niveau halen en bij de slechthorenden maakt het eigenlijk niet zoveel uit. Daar gaat het gewoon om het plezier maken.

[slechthorend met C.I., categoriaal en regulier, 24 jaar].

Van de vier respondenten die zowel categoriaal als regulier hebben gesport, waren er drie (75%) gestopt met categoriaal omdat het niveau te laag was. Het niveau lijkt dus een belangrijk verschil te zijn tussen categoriale en reguliere sport. Dat komt overeen met de verwachting.

Stimulansen. In doelstelling vijf werden wensen en verlangens besproken. Mogelijk is er onderscheid in wensen en verlangens ten aanzien van het type sportvereniging waarbij een respondent sport. Er waren twee soorten wensen die worden geuit door de respondenten. Dit betroffen *algemene wensen voor de sport of vereniging* en *wensen voor de persoonlijke situatie*. Drie sportende dove respondenten (27%) gaven aan geheel tevreden te zijn met de manier waarop ze nu sporten en hoe dat is georganiseerd. Hierbij gaat het over reguliere en categoriale verenigingen. Zij hebben *geen wensen en verlangens*. Door hen werd aangegeven tevreden te zijn met de manier waarop informatie digitaal wordt gecommuniceerd.

Ze maken gebruik van website, van Twitter en in het clubhuis hebben ze nu ook een tv met het programma, met doelpunten en uitslagen, dat soort dingen. Dus ik kom geen informatie tekort. [doof, regulier, 33 jaar].

Vijf respondenten (45%) noemden een aantal algemene wensen. Zo zou een dove sporter graag zien dat trainers of coaches van dove kinderen op een reguliere vereniging een gebarencursus krijgen aangeboden. Daarnaast werd er door een andere dove sporter geopperd dat het leuk zou zijn om met een klein groepje dove kinderen bij een reguliere vereniging te sporten. Een niet-sportende dove respondent begrijpt het belang van de dovensport in de dovenwereld en hoopt dat er in de toekomst nog genoeg mogelijkheden voor dove kinderen en volwassenen zijn om samen te sporten. Een speler die mee heeft gedaan aan de Deaflympics benadrukte dat het belangrijk is dat er geïnvesteerd moet blijven worden in de basissporten voor doven en vooral mogelijkheden tot sporten voor de dove jeugd.

Zijn er nog tips die je KNDSB wil geven voor aanpassingen die ze kunnen doen?

[...] Vroeger ging het om de topsport, nu hebben ze zich aangepast aan de breedtesport en dat vind ik wel heel goed. Een hele goede zet van ze, want je moet ook de jeugd de aandacht geven. [...] Heel veel dove kinderen hebben helemaal niks meer. Er zijn ook bijna geen dovensporten voor kleine kinderen meer. Je hebt wel zwemmen maar dat is een veilige keus. [...] Ze moeten meer naar de basisgroepen kijken en de basissporten, zwemmen, voetballen,

basketballen ofzo. Balsporten die veel doven doen. Daar moeten ze meer in investeren. [...] Daarnaast moet er meer informatie en meer aandacht zijn voor de Deaflympics. Ook in de dovenwereld zelf. [...] Kleine kinderen die zien dat, en denken: Oh mijn droom is om later de Deaflympics te kunnen halen!

Bijvoorbeeld. [doof, regulier, 33 jaar].

Een respondent waaraan werd gevraagd waarom zij denkt dat er steeds minder participanten voor de dovensport zijn, dacht dat dit te maken heeft met het feit dat steeds meer dove kinderen een C.I. krijgen aangemeten en vaker naar regulier onderwijs gaan in plaats van naar dovenscholen. Zij wilde graag zien dat kinderen toch in de dovenwereld blijven.

Daardoor denk ik dat er verandering zal komen, dan komen ze meer in contact met horende sportverenigingen [...] en dat er dan afstand komt he, tussen de dovenwereld en dat die kinderen niet meegenomen worden naar de dovensportverenigingen. En het is heel belangrijk dat die kinderen ook geïnformeerd worden, vind ik. [doof, niet-sporter, 22 jaar].

De meeste respondenten (45%) hebben dus algemene wensen voor de sport of zijn zo tevreden dat ze geen wensen of verlangens hebben (27%).

Discussie

De eerste doelstelling was het in kaart brengen van de feitelijke sportparticipatie van jongeren met een auditieve beperking en hun sportmobiliteit. Verwacht werd dat kinderen met een auditieve beperking die de gesproken taal als eerste taal gebruiken om te communiceren eerder bij een reguliere vereniging gingen sporten dan kinderen die gebarentaal gebruiken. Daarnaast werd verwacht dat de slechthorende respondenten eerder regulier sportten en de doven eerder categoriaal. De kinderen en jongeren die postlinguaal doof waren hadden namelijk een gemakkelijker omgang met horenden dan kinderen en jongeren die nooit gesproken taal hebben gekend (Butterfield, 1991). Bovendien voelden slechthorenden zich geen onderdeel van de dovenwereld (Atherton et al., 2001). De respondenten bleken op één na allemaal te zijn begonnen met sporten bij een reguliere vereniging. Vervolgens waren vijf respondenten overgestapt naar een categorale vereniging of deden dit er naast hun reguliere sport bij. Dit was ongeacht of zij gesproken taal als eerste taal gebruikten. Alle slechthorenden sportten daarentegen alleen regulier, behalve de respondent met C.I.. De uitkomsten van de sportparticipatie waren niet conform de verwachtingen. Het niet gebruiken van gesproken taal bleek bij deze doven geen belemmering te zijn om regulier te gaan sporten. De keuzes voor categoriaal sporten werden pas later in de sportcarrière gemaakt.

Daarnaast werd verwacht dat jongere kinderen eerder kozen voor een categorale vereniging en oudere kinderen voor een reguliere vereniging, omdat het voor jongere kinderen gemakkelijker was te sporten met een trainer en teamgenoten die gebarentaal

spraken (Reich & Lavay, 2009). Dat bleek echter bij de respondenten niet zo te zijn. Mogelijk kwam dit doordat steeds meer kinderen met een auditieve beperking naar regulier onderwijs gingen en zich thuis voelden in de horende wereld. Dit was mogelijk ook doordat kinderen steeds vaker een C.I. kregen (De Keyzer, 2008; Wiefferink et al., 2008).

De tweede doelstelling was inzicht verkrijgen in de entree en motieven van jongeren met een auditieve beperking binnen categorale en/of reguliere sportverenigingen. Allereerst werd verwacht dat jongeren die veel en op een hoger niveau sporten meer steun vanuit hun directe omgeving ontvingen. Bij jongeren die niet (meer) sportten ontbrak deze steun hoogstwaarschijnlijk en zij hadden mogelijk een voorkeur voor andere bezigheden (Elling & Van den Dool, 2010; Visscher, 2000). Er waren onvoldoende niet-sporters betrokken bij het onderzoek om een vergelijking te kunnen maken met sporters. Daarom zal deze aanname worden aangehouden. Bovendien werd verwacht dat jongeren met sociale motieven eerder categoriaal sportten en kinderen met leer- en prestatiemotieven eerder regulier. De persoonsgebonden motieven die door respondenten werden genoemd, waren: beweeg-, ontspannings-, prestatie-, gezondheids-, leer- en sociale motieven. Dit was in overeenstemming met eerder onderzoek (Atherton, Turner, & Russell, 2001; Van Herwijnen et al., 1991; Van Lindert et al., 2008). Het leek erop dat de verschillende motieven niet gekoppeld kunnen worden aan het categoriaal ofwel regulier sporten omdat ze bij beiden werden genoemd. De uitkomsten waren dus niet conform de verwachtingen. De motieven die de respondent had om te sporten konden wel worden gekoppeld aan het type beperking dat een respondent had. Zo bleek geen van de dove respondenten gezondheidsmotieven te noemen in tegenstelling tot de respondenten die slechthorend waren. Daarnaast werd alleen bij dove respondenten 'gezelligheid' als verenigingsgebonden motief genoemd. Tevens werd verwacht dat jongere kinderen voornamelijk positief gestimuleerd werden door ouders om te sporten en oudere kinderen eerder een stimulans ondervonden van peers. Respondenten benoemden voornamelijk dat ze door vrienden en of kennissen werden aangemoedigd om bij een sportvereniging te gaan en dat ze hierbij gesteund werden door hun ouders en/of familie. Dit was in overeenstemming met onderzoeken die verklaarden dat steun van ouders aan dove kinderen de kans van sportdeelname verhoogde en dat peers met een vergelijkbare beperking hun vrienden stimuleerden om te sporten (Elling et al., 2001; Visscher, 2000). Daarnaast gaf een meerderheid aan zelf het initiatief te hebben genomen om lid te worden bij een sportvereniging. Het was niet mogelijk om onderscheid te maken in de leeftijd en de reden van entree doordat veel respondenten op verschillende leeftijden meerdere sporten hadden gedaan en deze in de data moeilijk te onderscheiden waren.

Het bleek dat ervaren sociale invloed sportparticipatie beïnvloedde. Er werd verwacht dat de mate waarin kinderen stimulatie van hun ouders ervoeren om te sporten, overeenkwam met de mate waarin de ouders zelf zeiden hun kinderen te stimuleren. Deze verwachting werd bevestigd. Mogelijkerwijs vond ook op indirecte wijze stimulatie plaats. Zo bleken alle drie geïnterviewde ouders zelf te sporten en ze achtten dit ook belangrijk. Dit bleek ook uit onderzoek van Visscher (2000). Het gedrag en de visie op sport van kinderen kwamen overeen met die van hun ouders. In het onderzoek was geen overduidelijk bewijs gevonden voor de verwachting dat jongeren die veel en op een hoger niveau sportten meer steun vanuit hun omgeving ontvingen. Een verklaring hiervoor was dat er maar drie ouders waren geïnterviewd en dat waren niet de ouders van de respondenten die op hoog niveau sportten. Als laatste werd verwacht dat jongeren die uitvielen bij een sportvereniging dit deden na het ondervinden van negatieve ervaringen. Dit werd ook gevonden bij de respondenten. Echter kwamen ook andere persoonsgebonden en verenigingsgebonden motieven naar voren. Zo bleken een communicatiebeperking, angst voor sport, de afstand tot de vereniging en een te laag niveau op de vereniging redenen te zijn om uit te vallen. Het zijn dus veelal meerdere oorzaken die zorgen voor sportuitval (Baar, 2003). Dat werd bevestigd in verschillende onderzoeken. Zo werd in onderzoek van Hartman, Houwen en Visscher (2011) gesteld dat tekortkomingen, zoals taalvaardigheden, een reden konden zijn voor sportuitval. Net als de afstand tot de vereniging dit kon zijn (Atherton, Turner, & Russell, 2001). Angst voor sport kon een reden zijn waardoor sport negatief werd ervaren en daardoor werd de kans op uitval groter (Damoiseaux, Van der Molen, & Kok, 1993). Het lage niveau bij een categorale vereniging kon een reden zijn voor een persoon uit te vallen en zich aan te sluiten bij een reguliere vereniging (Atherton, Turner, & Russell, 2001; Visscher, 2000).

De derde doelstelling was inzicht verkrijgen in de motivatie van jongeren met een auditieve beperking om te gaan sporten in categoriaal en/of regulier verband. Allereerst werd verwacht dat dove en slechthorende kinderen vanwege hun auditieve beperking belemmeringen ervoeren in het regulier sporten en dat daardoor sporten op een reguliere sportvereniging voor hen niet altijd leuk was. Het bleek dat respondenten die zowel regulier als categoriaal sportten meer sociale contacten hadden bij categorale sportverenigingen. Echter waren er ook jongeren met een auditieve beperking die veel contacten hadden bij reguliere verenigingen en geen hinder ondervonden in de communicatie. Daarnaast werd verwacht dat kinderen met een auditieve beperking een positieve houding hadden ten aanzien van sporten (Van Vliet, 2008). Deze positieve houding ten aanzien van sport werd bevestigd door de onderzoeksresultaten. Daarnaast viel het op dat attributies niet werden gekoppeld aan negatieve of positieve houdingen ten opzichte van sport. Als derde werd verwacht dat vanwege het beperkte aanbod van

categorale sportgelegenheden en de onvolledige mogelijkheden om te participeren in sociale situaties, jongeren veel praktische barrières ervoeren in het sporten. Het betrof de "barrières" uit het ASE-model (Damoiseaux, Van der Molen, & Kok, 1993). Enkele respondenten gaven aan dat de categorale vereniging te ver weg was of dat de gewilde sport niet aangeboden werd bij een categorale vereniging. Dit was conform de verwachtingen. Als laatste werd verwacht dat kinderen met negatieve sportervaringen minder of niet sportten dan kinderen met positieve sportervaringen. Eerder onderzoek toonde namelijk aan dat negatieve sportervaringen een reden tot uitval konden zijn (Baar, 2003; Patriksson, 1988). Vrijwel alle respondenten die sportten of hadden gesport, hadden overwegend positieve ervaringen met sporten. Echter waren er een aantal negatieve voorvallen waardoor de respondent graag wilde stoppen met een sport. Dit kwam overeen met de beschrijving van het ASE-model (Damoiseaux, Van der Molen, & Kok, 1993).

Doelstelling vier was het in kaart brengen van de sportintegratie van kinderen en jongeren met een auditieve beperking bij reguliere sportverenigingen. Verwacht werd dat dove kinderen met C.I. of gehoorapparaat meer communicatieproblemen ondervonden als ze regulier sportten dan slechthorende kinderen en jongeren. Voor dove kinderen was het namelijk moeilijk communiceren met een horende die geen gebarentaal sprak (Stewart, & Ellis, 2005; Reich, & Lavay, 2009). Ongeveer de helft (45%) van de dove en slechthorende respondenten gaf aan dat zij communicatieproblemen ondervonden bij reguliere verenigingen. Echter ondervonden enkele respondenten (55%) juist geen moeilijkheden in de communicatie bij reguliere verenigingen. Omdat communicatieproblemen wel werden benoemd, maar deze bij doven niet meer waren dan bij slechthorenden, werd deze aanname verworpen. Daarnaast werd verwacht dat teamgenoten bij een reguliere vereniging weinig rekening hielden met hun dove of slechthorende teamgenoot. De communicatiebelemmeringen die werden vermeld bleken niet per definitie een reden voor verminderde integratie in het team te zijn. Volgens het overgrote deel van de respondenten hielden teamgenoten namelijk rekening met hen en vonden ze de omgang prettig. Echter had de helft in het verleden wel vervelende ervaringen in de omgang met teamgenoten als gevolg van communicatieproblemen. Mogelijk waren er dus wel teamgenoten die geen rekening hielden met deze doelgroep. Omdat het team bij de meeste respondenten wel rekening hield, werd deze aanname verworpen. Verder werd er verwacht dat slechthorenden eerder direct integreerden in reguliere teams dan doven. Dit bleek niet het geval te zijn. Zowel dove als slechthorende respondenten integreerden direct bij reguliere teams. De meerderheid deed dit voordat zij lid werd bij een categorale vereniging. De aanname werd dus verworpen. Als laatste werd verwacht dat trainers van reguliere verenigingen nog onvoldoende kennis hadden over hoe ze rekening konden houden met jongeren en

kinderen met een auditieve beperking en dat ze dit onvoldoende deden (Reich & Lavay, 2009; Stewart & Ellis, 2005). Dit verschilde volgens een aantal respondenten per trainer. Over het algemeen waren de respondenten tevreden over de manier waarop hun huidige trainers met hen omgingen. Een aantal had wel negatieve ervaringen met trainers in het verleden. Eén ouder legde de link tussen de kennis die een trainer heeft over doofheid en de mate van rekening houden. Omdat slechts ervaren trainers op het gebied van auditieve beperkingen naar kennis werd gevraagd kan er nog geen conclusie over de aanname worden getrokken. De visie van trainers wordt nader onderzocht.

De vijfde en laatste doelstelling was het in kaart brengen van mogelijke wensen en verlangens van doven en slechthorenden op het gebied van sport en lid zijn bij een vereniging. Over het algemeen waren respondenten tevreden over de gang van zaken binnen hun sportvereniging en team. Naar voren kwam dat meer dan de helft (57%) van de respondenten aangaf graag verbetering te willen zien in de communicatie bij een reguliere vereniging. Dit kwam overeen met onderzoek dat hiernaar gedaan was (Reich & Lavay, 2009; Stewart & Ellis, 2005).

De algemene doelstelling van deze case-studie was inzicht verkrijgen in de sportparticipatie van personen met een auditieve beperking. Er werden verschillende inzichten verkregen. Zo werd er meer regulier gesport dan verwacht. De trainer, teamgenoten en de persoon zelf speelden een rol bij de tevredenheid over de sportdeelname. De gehoorbeperking speelde, naar eigen zeggen van de respondenten, geen rol bij sportuitval. Als laatste werd een groot verschil gevonden tussen slechthorende en dove kinderen. Een vraag die is blijven liggen is in welke mate sportuitval en sportparticipatie bij dove mensen overeenkomt met uitval en participatie van horenden. Bovendien was het niet duidelijk geworden hoe kinderen tussen 11 en 18 jaar sport ervoeren. Het was niet gelukt om deze leeftijdsgroep bij het onderzoek te betrekken. De rol die trainers en bestuur spelen bij integratie van auditief beperkte personen wordt op dit moment onderzocht in een parallelstudie.

Methodische kanttekeningen onderzoek

Ten aanzien van deze studie waren een aantal methodische kanttekeningen te plaatsen. Dove en slechthorende sportende kinderen en jeugdigen waren een moeilijk te bereiken groep gebleken. Relatief weinig respondenten hadden aan het onderzoek meegewerkt. Het bleek niet gemakkelijk om kinderen via scholen te benaderen al leek dit in eerste instantie de meest effectieve manier. Het was moeilijk toestemming te krijgen van verschillende besturen van overkoepelende organisaties van de scholen. Daarnaast werd geëist dat alle interviewers een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) inleverden. Echter was daar niet genoeg tijd voor. Bovendien vond de werving van respondenten plaats via een tussenpersoon, waardoor er vertraging in de communicatie opgelopen werd. Dit lage aantal respondenten gaf geen volledige representatie van de

doelgroep weer. Echter was er wel inhoudelijk te generaliseren aan de hand van de 11 cases. Alle informatie van elke respondent was namelijk waardevol en waarachtig (Baarda et al., 1997).

Doordat het niet mogelijk was om respondenten via de scholen te werven, was het alleen nog mogelijk om respondenten te benaderen via de sneeuwbal methode. In de toekomst is aan te bevelen via een a-selecte steekproef respondenten te werven op variabelen zoals leeftijd, type beperking en type sportvereniging (Baarda et al., 1997).

Een andere kanttekening was dat bij enkele interviews een tolk werd ingezet om te kunnen communiceren met de respondent. Dat leidde tot indirecte communicatie. Dit kon ervoor zorgen dat de boodschap verkeerd werd doorgegeven. Bovendien vond sporadisch miscommunicatie plaats tussen de tolk en de respondent. Dit tastte wellicht de validiteit van het onderzoek aan. Echter, veelal kenden tolk en respondent elkaar al langere tijd waardoor de kans op miscommunicatie kleiner werd. Er kon daarnaast vanuit worden gegaan dat de tolk zo objectief mogelijk probeerde te tolken. Om miscommunicatie te beperken werd na elk besproken onderwerp een samenvatting van het antwoord gegeven en aan de respondent gevraagd of dit juist was. In sommige gevallen kon de informatie bij de ouders worden gecontroleerd. Daarnaast werden de meeste interviews in tweetallen afgenomen waardoor de eerste interviewer nog kon worden aangevuld door de tweede interviewer. In de toekomst kan het interviewverslag na het interview worden voorgelegd aan de respondent, een zogenaamde member check. Hierbij worden interpretaties voorgelegd aan de respondenten om vast te stellen of de reconstructie van de werkelijkheid zoals die de onderzoekers voor ogen staat voor hen herkenbaar is (Baarda, et al., 1997).

Ook verschilden de interviews in lengte. Dit liep uiteen van 15 minuten tot een uur. Dit kwam mogelijk door te weinig doorvragen of door leeftijdsverschillen tussen respondenten. Sommige respondenten vonden het lastig, ondanks doorvragen, uitgebreid te vertellen. Bovendien gingen de interviews zonder tolk sneller en liep de communicatie met de ene respondent vloeiender dan met de ander. Hierdoor was er geen eerlijke verdeling in de hoeveelheid informatie die afkomstig was van de respondenten. Mogelijkerwijs hadden enkele respondenten hierdoor een groter aandeel in het aantal labels.

Bovendien werden de interviews door vijf verschillende onderzoekers afgenomen. Er kon namelijk sprake zijn van mogelijk wisselende kwaliteiten en ervaringen met het houden van open interviews van de onderzoekers. Mogelijk had dit een lage interbeoordelaarsbetrouwbaarheid tot gevolg. Deze werd echter verhoogd doordat het interviewverslag en de analyse door anderen was uitgewerkt.

Daarnaast was er een respondent die zichzelf door de aanwezigheid van een C.I. beschouwde als slechthorend in plaats van doof. Deze respondent werd in het onderzoek

meegenomen als slechthorend. Het was te betwisten of deze beslissing juist was aangezien een C.I. een persoon niet horend maakt. Deze indeling was te verantwoorden doordat er vanuit gegaan werd dat de wijze waarop iemand zijn gehoorbeperking ervoer meer van invloed was op zijn sportgedrag dan hoe de gehoorbeperking officieel werd ingedeeld.

De inhoudsvaliditeit van dit onderzoek was goed doordat er kon worden doorgevraagd in de interviews. Het topicinterview was een redelijk goed instrument om het construct te meten en gaf een redelijk goede en representatieve afspiegeling van het kennisdomein. Dit onderzoek was cross-sectioneel en retrospectief. Hierdoor was het onderzoek niet even betrouwbaar als longitudinaal onderzoek. Vervolgonderzoek kan op die manier uitgevoerd worden. Ondanks de kanttekeningen werd er veel informatie omtrent kinderen met een auditieve beperking en sport verworven.

Ook is er nog veel kennis die verworven kan worden in de toekomst die niet naar voren is gekomen door middel van de topicinterviews. Vervolgonderzoek kan zich richten op hoe een C.I. ervoor zorgt dat niet bij een categorale vereniging wordt gesport. Bovendien kan gekeken worden hoe deze groep wel bij de dovenwereld betrokken kan worden. Dit was bij deze cases niet naar voren gekomen omdat er maar één respondent een C.I. had. Daarnaast bleek doorvragen moeilijker dan verwacht. Specialisatie in gesprekstechnieken voor de interviewers kan bij vervolgonderzoek een oplossing bieden. Verder kan onderzoek worden gedaan naar hoe de meest voordelige vorm van integratie kan worden bereikt. Bovendien is het aan te raden ouders mee te nemen in dit vervolgonderzoek en daarnaast de link te onderzoeken tussen onderwijs en sport.

Implicaties

KNDSB. Uit dit onderzoek is een aantal implicaties naar voren gekomen die mogelijk als handvat kunnen dienen voor de KNDSB. De KNDSB kan een actieve rol spelen in het creëren van bewustzijn bij trainers en coaches over de belemmeringen van slechthorende en dove kinderen tijdens het sporten. Dat kan door middel van voorlichting aan trainers en coaches die een kind uit deze doelgroep begeleiden. Daarnaast kan de KNDSB faciliteren in het detecteren van kinderen met een C.I. om ze te betrekken in de dovensport. De KNDSB zou dit kunnen doen door onder andere contact te leggen met overkoepelend orgaan Onafhankelijk Platform Cochleaire Implantatie (OPCI) of de Nederlandse Federatie van Ouders van Dove Kinderen (FODOK). Bovendien kan de KNDSB algemene sportdagen voor dove en slechthorende kinderen organiseren. Op deze dagen kunnen kinderen van categorale en reguliere verenigingen met elkaar in contact komen. Categorale sportverenigingen kunnen hun bijdrage leveren aan deze dagen en op die manier mogelijk leden werven. Ook zou de KNDSB meer aandacht moeten geven aan de verspreiding van informatie over de Deaflympics waardoor jongeren geënthousiasmeerd worden en gemotiveerd worden om

mogelijk topsporter te worden. Dat zou kunnen door middel van rolmodellen. Bekende dove sporters zouden bijvoorbeeld iets kunnen komen vertellen over hun sport in schoolklassen. Hierdoor zullen meer kinderen willen sporten. Ook is het belangrijk dat er geïnvesteerd moet blijven worden in de basissporten voor doven en dan vooral mogelijkheden tot sporten voor de dove jeugd

Sportverenigingen. Het blijkt dat de entree van kinderen met een auditieve beperking voornamelijk gaat via bekenden, vrienden of familie. Wanneer getracht wordt meer kinderen bij een categorale sportvereniging te werven is het van belang dat hier vooral bestaande contacten van de kinderen voor worden ingeschakeld. Zo kunnen dove of slechthorende leden actief worden gemotiveerd om de jongere doelgroep persoonlijk te vragen een keer te komen kijken. Tevens zullen categorale verenigingen meer op zoek moeten naar de dove doelgroep met C.I. die zich in regulier onderwijs bevindt. Voor de reguliere vereniging die dove of slechthorende jeugd krijgt is het verstandig deze in kleine groepjes bij elkaar in een horend team te zetten. Op deze manier hebben ze steun aan elkaar maar kan er toch integratie plaatsvinden. De reguliere sportverenigingen doen er verstandig aan de teamgenoten in te lichten over de beste manier van communicatie met de dove en slechthorende kinderen. Dat kan bijvoorbeeld door te leren signalen visueel te maken of de teamgenoot aan te kijken als er tegen ze wordt gesproken. 'WhatsApp', een berichtenapplicatie voor mobiele telefoons, blijkt een veel gebruikt communicatiemiddel te zijn buiten het sporten om en er kan dus aangeraden worden dit te gebruiken. Daarnaast blijkt voor dove kinderen een tolk tijdens de training of wedstrijd een positieve uitkomst voor begrip en integratie, zowel op sociaal- als sportvlak. Op deze manier begrijpt het kind de spelregels beter en kan het ook beter communiceren met zijn of haar teamgenoten. Daarnaast zou er bij de verenigingen meer aandacht moeten komen voor slechthorende kinderen omdat zij een beetje tussen wal en schip lijken te vallen. Bij een categorale vereniging kunnen ze niet goed mee komen omdat ze geen gebaren kennen. Echter bij een reguliere vereniging ervaren zij ook dikwijls problemen omdat zij niet alles kunnen horen.

Trainers. Verder lijkt het erop alsof kinderen met een auditieve beperking goed mee kunnen komen bij reguliere sportverenigingen en zij het hier ook veelal naar hun zin kunnen hebben. Een voorwaarde hiervoor is echter wel dat er rekening gehouden wordt met hun beperking. Het zou daarom een goed idee zijn als zowel door trainers en coaches als de sportvereniging zelf bewustzijn wordt gecreëerd met betrekking tot de gehoorbeperking en sport. Zo moet bij slechthorende kinderen rekening gehouden worden met het galmen van een gymzaal, hinderlijke achtergrondgeluiden en muziek die aanstaat tijdens een uitleg. Daarnaast moet de trainer duidelijk maar niet overarticulerend spreken en de dove of slechthorende aankijken tijdens de uitleg. Voorbeelden van fysieke bewegingen moeten dus na de uitleg plaatsvinden. Verder moet

de uitleg zo kort en bondig mogelijk worden gemaakt en visueel zichtbaar zijn. Zo kan een tactiek worden uitgetekend op een bord (Reich & Lavay, 2009). Bovendien kan het als prettig worden ervaren voor een dove sporter als de trainer na de groepsuitleg individueel bij de dove sporter peilt of alles is begrepen. Deze aandachtspunten zouden tijdens trainer-opleidingen aangeleerd kunnen worden.

Belangrijk op te merken is echter dat de auditieve beperking niet altijd voor problemen zorgt en er ook veel succesverhalen zijn. Door de hiervoor genoemde implicaties kunnen hopelijk alle kinderen en jongeren met een auditieve beperking in de toekomst zeggen: "Wij horen erbij!"

Literatuur

- Atherton, M., Turner, G. H., & Russell, D. (2001). More than a match: The role of football in Britain's deaf community. *Soccer & Society*, 2, 22-43. doi:10.1080/714004857
- Baar, P. L. M. (2002). *Cursushandleiding training kwalitatieve analyse voor pedagogen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Baar, P. L. M. (2003). Sportuitval en sportparticipatie van jeugdigen. Een internationale beschouwing. In J. Bovend'eerd, R. Geerts, J. Koevoets & H. van der Loo (Eds.), *Zorg voor jeugdsport - opstellen over beleid en praktijk* Nieuwegein/Den Bosch: Arko Sports media.
- Baarda, D. B. (2010). *Research: This is it! Guidelines for setting up, doing and evaluating quantitative and qualitative research*. Groningen, Houten: Noordhoff Uitgevers B.V. (first edition).
- Baarda, D. B., De Goede, M. P. M., & Teunissen, J. (1997). *Kwalitatief onderzoek: praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Houten: Educatieve Partners Nederland B.V.
- Bailey, R. (2005). Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion. *Educational Review*, 57, 71-90. doi:10.1080/0013191042000274196
- Biesta, G. J. J., Stams, G. J. J. M., Dirks, E., Rutten, E. A., Veugelers, W., & Schuengel, C. (2001). Does sport make a difference? An exploration of the impact of sport on the social integration of young people. In J. Steenbergen, P. de Knop, & A. H. F. Elling (Eds.), *Values and norms in sport* (pp. 95-113). Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- Boeije, H. R. (2010). *Analysis in qualitative research*. London: Sage.
- Brug, J., Van Assema, P., & Lechner, L. (2007). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering: Een planmatige aanpak*. Assen: Van Gorcum.
- Buisman, A. (2004). Opvoeding in en door sport? Education in and through sport. *Pedagogiek*, 24, 310-323.

- Butterfield, S. A. (1991). Influence of age, sex, hearing loss, and balance on development by deaf children. *Perceptual and Motor Skills*, 73, 624-626. doi:10.2466/pms.1990.70.2.361
- Cevaal, A., Van Lindert, C., & Romijn, D. (2012). *Special Heroes gezien vanuit Sportaanbieders*. Utrecht: W.J.H. Mulier Instituut.
- Damoiseaux, V., Van der Molen, H. T., & Kok, G. J. (1993). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering*. Assen: Van Gorcum.
- De Keyzer, E. (2008). *Een cochleair implantaat in de dovenschool: Een zelfbelevingsonderzoek bij dove en slechthorende leerlingen met een cochleair implantaat*. Gent: Universiteit Gent.
- Elling, A., & Claringbould, I. (2005). Mechanisms of inclusion and exclusion in the Dutch sports landscape: Who can and wants to belong? *Sociology of Sport Journal*, 22, 498-515.
- Elling, A., De Knop, P., & Knoppers, A. (2001). The social integrative meaning of sport: A critical and comparative analysis of policy and practice in the Netherlands. *Sociology of Sport Journal*, 18, 414-434.
- Elling, A., & Van den Dool, R. (2010). *Niet-sporters: Achtergronden en opvattingen. Aanvullende rapportage SportersMonitor 2008*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Ellis, M. K. (2001). *Factors that influence the physical fitness of deaf children*. East Lansing: Michigan State University.
- Gayle, G. W., & Robertha, L. P. (1990). Comparative study of the dynamic, static, and rotary balance of deaf and hearing children. *Perceptual and Motor Skills*, 70, 883-888. doi:10.2466/pms.1990.70.3.883
- Hartman, E., Houwen, S., & Visscher, C. (2011). Motor skill performance and sports participation in deaf elementary school children. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 28, 132-145.
- Koninklijke Nederlandse Doven Sport Bond. (2010). *Winnen doen wij samen: Op weg naar een dovensport inclusieve samenleving. Beleidsplan 2011-2015*. Utrecht: KNDSB.
- Kuczarski, R. J., Ogden, C. L., Guo, S. S., Grummer-Strawn, L. M., Flegal, K. M., Mei, Z.,...Johnson, C. L. (2002). 2000 CDC growth charts for the United States: Methods and development. *Vital Health Statistics*, 11, 1-190.
- Lai, A. M., Stanish, W. D., & Stanish, H. I. (2000). The young athlete with physical challenges. *Pediatric and Adolescent Sports Injuries*, 19, 793-819.
- Notté, R., Van Kalmthout, J., & Van Lindert, C. (2011). *Monitor integratie van gehandicaptensport binnen regulier sportbonden: Onderzoek naar de ervaringen van sportbonden bij de integratie van de sport voor mensen met een handicap*.

- Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Patriksson, G. (1988). Theoretical and empirical analyses of drop-outs from youth sports in Sweden. *Scandinavian journal of sports sciences*, 10, 29-37.
- Preisler, G., Tvingstedt, A. L., & Ahlstrom, M. (2005). Interviews with deaf children about their experiences using cochlear implants. *American annals of the deaf*, 150, 260-267. doi:10.1353/aad.2005.0034
- Rajendran, V., Roy, F. G., & Jeevanantham, D. (2012). Postural control, motor skills, and health-related quality of life in children with hearing impairment: A systematic review. *European Archives of Oto-Rhino-Laryngology*, 26, 1063-1071. doi:10.1007/s00405-011-1815-4
- Reich, L. M., & Lavay, B. (2009). Physical education and sport adaptations for students who are hard of hearing. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 80, 38-49.
- Rutten, E., Stams, G. J., Dekovic, M., Schuengel, C., Hoeksma, J., & Biesta, G. (2004). Jeugdsport en morele socialisatie. Organized youth sport and moral socialization. *Pedagogiek*, 24, 324-341.
- Sociaal en Cultureel Planbureau. (2010). *Sport: Een leven lang*. Den Haag: SCP.
- Stewart, D. A., & Ellis, M. K. (2005). Sports and the deaf child. *American Annals of the Deaf*, 150, 59-66. doi:10.1353/aad.2005.0023
- Stewart, D. A. (1991). *Deaf sport: The impact of sports in the Deaf community*. Washington, DC: Gallaudet University Press.
- Ter Haar, J. G. (2011). A special kind of heroes: Kwalitatief onderzoek naar de verwachtingen van docenten en ouders ten aanzien van het sportstimuleringsproject Special Heroes binnen het cluster 4 onderwijs. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Van den Dool, R., Cevaal, A., & Van Lindert, C. (2011). *Monitor zo kan het ook! Bewegestimuleringsprogramma voor mensen met een verstandelijke handicap, halverwege*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Van Herwijnen, M., Bange, I., Van der Fits, I., & Vermeer, A. (1991). Lichamelijke opvoeding en sport voor lichamenlijk gehandicapten. *Lichamelijke Opvoeding*, 7, 9-12.
- Van Lindert, C. (2011). *Sport voor mensen met een handicap in Nederland. Op weg naar Olympisch niveau?* Utrecht: W.J.H. Mulier Instituut.
- Van Lindert, C., De Jong, M., Van den Dool, R., Joosten, C., Van Kalmhout, J., Kempers, F. ... Wisse, E. (2008). *(On)beperkt sportief. Monitor sportdeelname van mensen met een handicap 2008*. Den Bosch: W.J.H. Mulier Instituut.

- Van Vliet, L. (2008). *Ongehoord sportief. Een onderzoek naar het sport- en bewegingsgedrag van doven en slechthorenden van 25 jaar en ouder*. Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Verweel, P. (2007). *Respect in en door sport*. Amsterdam: SWP.
- Visscher, C. (2000). *Doofheid en sport. Over de betekenis van doof zijn voor sportprestaties, lichamelijke fitheid, sportieve competentie en sociale acceptatie*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Wiefferink, C. H., De Raeve, L., Spaai, G. W. G., Wenners-Lo-A-Njoe, V. T., Vermeij, B. A. M., & Uilenburg, N. N. (2008). Onderzoek naar de ontwikkeling van jonge dove kinderen met een cochleair implantaat in een tweetalige omgeving. Amsterdam: NSDSK.
- Wylleman, P., Knop, P. D., Degreef, A., Dyck, B., & Theeboom, M. (1990). Participatie en drop out in de jeugdsport in Vlaanderen. *Sport (Brussel)*, 32, 58-67.